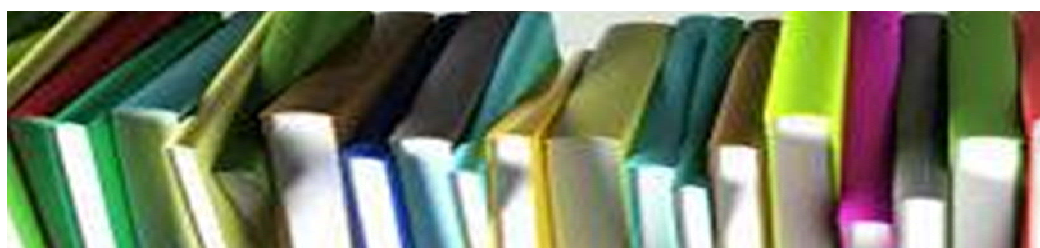

**P
R
O
G
R
A
M
A
S**

3º Curso

2023-2024

ÍNDICE

1º Cuadrimestre

Páx

-
- **Servizos Sociais Especializados (Obrigatoria).....4**
  - **Metodoloxía da Investigación Social (Obrigatoria).....7**
  - **Traballo Social con Individuos e Familias (Obrigatoria).....10**
  - **Soportes Documentais e Xestión da Inform. (Obrigatoria)....14**

2º Cuadrimestre

Páx

-
- **Política Social e Traballo Social (Obrigatoria).....19**
  - **Deseño e Avaliación de Proxectos Interv. Soc (Obrigatoria)...23**
  - **Obradoiro de Investigación Social (Obrigatoria).....27**

1º Cuadrimestre

G3171321 - Servizos Sociais Especializados (O Contexto Institucional do Traballo Social) - Curso 2023/2024

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 1º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Terceiro Curso

Profesora: Mª Jesús Castro Neo

Obxectivos da materia

- Coñecer e comprender a estrutura e organización dos Servizos Sociais especializados.
- Ser capaz de detectar os mecanismos de exclusión e discriminación no acceso á protección social e formular fórmulas para corrixilos no ámbito dos Servizos Sociais especializados.
- Coñecer e comprender o desempeño profesional dos/ás traballadores/ás sociais nos Servizos Sociais especializados

Contidos

I.-Servizos sociais especializados. Organización no ámbito das Administracións públicas.

II.-Marco xurídico dos servizos sociais especializados.

III.-Servizos sociais e Sistema de Autonomía Persoal.

IV.-Os servizos sociais especializados e grupos de poboación con singulares características ou situación de vulnerabilidade. Servizos, programas e equipamentos sociais para:

*Persoas maiores

*Persoas con discapacidade

*Persoas menores en situación de risco ou desamparo, e persoas menores infractoras

*Mulleres vítimas de violencia ou en situación/risco de exclusión social

*Persoas con adiccións

*Minorías étnicas

*Persoas migrantes

*Persoas privadas de liberdade

V.-A planificación social en servizos sociais. A financiación do Sistema de servizos sociais

Bibliografía básica e complementaria

Alemán, C. e García Serrano, M. (2007). *Servicios Sociales Sectoriales*. Universitaria Ramón Areces.

Alemán, C., García Serrano, M. e Alonso, J.M. (2011). *Servicios Sociales Públicos*. Tecnos.

Alonso-Olea, B. e Medina, S. (2014). *Derecho de los servicios públicos*. Aranzadi.

Alonso Seco, J.M. e Alemán, C. (2020). *El sistema de servicios sociales: Nuevas tendencias en España*. Tirant lo Blanch.

Anaut, S. (Coord.), Carbonero, D. e Lopes, C. (2019). *El Sistema de Servicios Sociales en España*. Aranzadi.

Colom, D. e Miranda, M. (Dir.). (1999). *Poblaciones Y Bienestar social*. Mira editores.

Colom, D. e Miranda, M. (Dir.). (1999). *Organizaciones de bienestar Social*. Mira Editores.
Garces Ferrer, J. (Coord.). (1996). *Sistema político y administrativo de los servicios sociales*. Tirant lo Blanch.
Garrido Juncal, A. (2020). *Los servicios sociales en el S.XXI*. Tomson Reuters Aranzadi.
Santos, J. (2012). *El Cuarto Pilar. Un nuevo relato para los servicios sociales*. Consejo General del Trabajo Social, Paraninfo.
Torres Kumbrián, R D., Pérez Viejo, J. e Martínez Boyé, A. (2019). *Estado del Bienestar, cohesión social europea y derechos de ciudadanía*. Sanz y Torres.

Competencias

Na Memoria do Título de Grao en Traballo Social sinalase que esta materia contribúe a alcanzar as seguintes competencias, para alcanzar os obxectivos propostos para a titulación:

Competencias xenéricas:

- Posuír e comprender os coñecementos que definen ao Traballo Social como disciplina científica, incluíndo as súas teorías, métodos e ámbitos de aplicación, a un nivel que se apoia nas publicacións máis avanzadas e inclúe algúns dos aspectos máis relevantes que están na vangarda do coñecemento neste campo.
- Ter desenvolvido as habilidades de aprendizaxe necesarias para continuar a súa formación e aprendizaxe no ámbito do Traballo Social cun alto grao de autonomía.

Competencias específicas:

- Coñecer a realidade social, as teorías sociais así como teorías sobre a cultura e a diversidade cultural.
- Adquirir facultades para contribuír á administración de recursos e servizos colaborando cos procedementos implicados na súa obtención, supervisando a súa eficacia e asegurando a súa calidade.
- Adquirir habilidades para participar na xestión e dirección de entidades de benestar social.
- Coñecer e aplicar as boas prácticas do Traballo Social participando no desenvolvemento e análise das políticas que as implementar.

Competencias transversais:

- Capacidade de análise e síntese.
- Capacidade de comunicación oral e escrita.
- Capacidade de razoamento crítico.
- Capacidade de aprendizaxe autónoma.
- Capacidade de motivación pola calidade.

Metodoloxía da ensinanza

A metodoloxía utilizada combinará a docencia expositiva, interactiva e titoría en grupo reducido co traballo do alumnado fóra da aula, promovendo a aprendizaxe autónoma.

Preténdese que o alumnado participe activamente na construción do coñecemento a través do manexo da bibliografía e da realización de tarefas nas que deberá aplicar destrezas de observación, análise e interpretación da información.

Como aula virtual, para o desenvolvemento da docencia empregárase a web propia do centro, na que cada materia ten o seu espazo propio, ao que o alumnado accede con chave.

A docencia expositiva e interactiva, e a titoría en grupo reducido é presencial. O seguimento realízase a través da programación das entregas e listaxes de participación.

Sistema de avaliación da aprendizaxe

A valoración da aprendizaxe enténdese como un proceso a través do que se comproba o nivel do logro en relación aos obxectivos sinalados. Toda valoración a realizar responde a unha parte do contido do programa da materia.

A avaliación da materia farase mediante unha avaliación continua e a realización dun exame final.

O exame final oficial terá un valor do 70% sobre a cualificación global, e será necesario alcanzar unha puntuación mínima de 4 para poder sumar a puntuación obtida na avaliación continua. A avaliación continua terá un valor do 30%, e realizarase sobre actividades do alumnado elaboradas a nivel individual ou grupal

Na Guía da Materia que se aportará ao comezo das clases, especifícase o contido e a puntuación correspondente ás distintas actividades da avaliación continua.

No contido da avaliación continua puntuaranse tarefas prácticas que se poidan realizar nas clases expositivas e nas clases interactivas, así como fóra das aulas. Na guía de materias que se entrega ao comezo das clases, se sinalarán as tarefas prácticas que se poidan realizar nas clases expositivas e interactivas, así como fóra das

aulas, especifícase o desenvolvemento das ensinanzas e as indicacións relativas ás tarefas de avaliación continua así como a puntuación de cada unha delas.

O control da participación na avaliación continua pode realizarse mediante a entrega dos exercicios, tarefas prácticas ou tamén mediante rexistro de asistencia a clase.

As actividades realizadas na aula non son recuperables fora das sesións docentes establecidas, agás que a non asistencia estea xustificada dentro dos supostos legais establecidos no centro.

A puntuación obtida nas actividades de avaliación continua poderase conservar no curso posterior, máis se algunhas destas actividades fose eliminada e/ou sexa incorporada algunha nova; neste caso deberá realizarse para poder obter a puntuación correspondente.

Enviarase correo electrónico a castroneo@euts.es solicitando que se conserve a avaliación continua do curso anterior.

A USC é unha universidade presencial, e o alumnado ten deber de asistir regularmente ás actividades lectivas programadas.

O sistema de control de asistencia é o establecido polo Centro. O prazo e as causas polas que se pode xustificar a non asistencia a clase son as establecidas na Regulación que para tal efecto aprobou a USC e as normas propias do Centro.

No caso de non asistir ás clases presenciais nas que se realizan tarefas puntuables, e se teñan xustificadas as faltas de asistencia, poden compensarse estas tarefas coa elaboración de traballos e exercicios encomendados pola profesora. Unha vez se teña confirmación da xustificación de faltas de asistencia, o/a alumno/a ten que poñerse en contacto coa profesora, nos cinco días seguintes á publicación da Resolución de faltas, para o encargo da tarefa compensatoria no caso de que proceda a realización dunha actividade puntuable.

Nas situacións previstas que imposibilitan manter a dinámica da avaliación continua presencial o alumnado poderá solicitar a dispensa de asistencia, polo procedemento establecido polo Centro e nos prazos fixados.

Nestas situacións realizaranse as actividades que oportunamente se fixen co correspondente sistema de avaliación.

PLAXIO E USO INDEBIDO DAS TECNOLOXÍAS:

Para os casos de realización fraudulenta de exercicios ou probas será de aplicación o recollido na *Normativa de avaliación do rendemento académico dos estudantes e de revisión de cualificacións*.

Tempo de estudo e traballo persoal

O tempo de estudo e traballo persoal do alumnado estímase en 99 horas distribuídas como segue:

- .-Estudo autónomo individual ou en grupo: 50 horas
- .-Exercicios: 15 horas
- .-Lectura de textos: 15 horas
- .-Elaboración de traballos, visualización de material: 15 horas
- .-Preparación de exposicións orais: 4 horas

Recomendacións para o estudo da materia

A asistencia ás clases expositivas é clave para que o alumnado poida ir construíndo o corpo teórico da asignatura necesario para orientar a aprendizaxe práctica.

A participación nas clases interactivas é fundamental para a integración do coñecemento teórico e práctico, e para posicionar ao alumno/a en contextos profesionais.

Recoméndase ao alumnado que no desenvolvemento temporal da materia manteña un contacto periódico coa profesora encargada da docencia para aclarar e orientar sobre bibliografía necesaria para afondar en aspectos de maior interese para o/a alumno/a.

A asignatura pertence á "Materia: "Servizos Sociais"" dentro do "Módulo: O contexto Institucional do Traballo Social".

Recoméndase ter cursadas as asignaturas "Historia dos Sistemas de Benestar Social" e "Fundamentos de Política Social".

G3171322 - Metodoloxía da Investigación Social (O Traballo Social: Conceptos, Métodos, Teorías e Aplicación) - Curso 2023/2024

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 1º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Terceiro Curso

Profesora: Teresa Facal Fondo

Obxectivos da materia

- Coñecer e comprender os métodos e técnicas de investigación social e a súa aplicación ao Traballo Social.
- Saber xestionar a información a partir dunha diversidade de fontes.
- Ser capaz de interpretar datos sobre necesidades e problemas sociais, e sobre os resultados do Traballo Social, desde unha perspectiva non androcéntrica nin etnocéntrica.
- Ser capaz de avaliar as diferencias de punto de vista na recollida de información e a fiabilidade e importancia da información recollida.
- Ser capaz de aplicar os diferentes modelos de investigación, diagnóstico e avaliación en Traballo Social ao longo das súas fases.

Contidos

- I. O método científico. Concepto e características da investigación social.
- II. Investigación e Traballo Social. Características. Tema obxecto de investigación en Traballo Social.
- III. O proceso de investigación. Fases dunha investigación. O proxecto de investigación.
- IV. A poboación obxecto de estudo. Teoría e deseño de mostras.
- V. A obtención de datos. Principais técnicas de recollida de datos.
- VI. O tratamento dos datos.
- VII. Presentación e difusión de resultados.

Bibliografía básica e complementaria

BIBLIOGRAFÍA BÁSICA

Caparrós, N. e Raya, E. (Coords.). (2015). *Métodos y técnicas de investigación en Trabajo Social*. Grupo 5.

Facal, T. (2015). *Guía para elaborar un proyecto de investigación social*. Paraninfo.

García-Longoria M.P. e Esteban, R.M. (2016). *Análisis y diagnóstico en Trabajo Social*. Tirant lo blanch.

Hernández-Sampieri, R. e Mendoza, C.P. (2018). *Metodología de la investigación. Las rutas cuantitativa, cualitativa y mixta*. Mc Graw Hill.

Mora, A. (2020). *Conocer para transformar. Métodos y Técnicas de investigación en Trabajo Social*. Tirant lo blanch.

Rodríguez, L.M., Facal, T., Tamez, B.M. e Souto, A. (2023). *Investigación Cualitativa y Trabajo Social*. Tirant lo blanch.

Verd, J.M. e Lozares, C. (2016). *Introducción a la investigación cualitativa*. Síntesis.

BIBLIOGRAFÍA COMPLEMENTARIA

Balcells e Junyent, J.(1994). *La Investigación Social. Introducción a los métodos y las técnicas*. PPU.

Callejo, J. (Coord.).(2009). *Introducción a las técnicas de Investigación Social*. Ramón Areces.

Cea D´Ancona, Mª A.(1996). *Metodología cuantitativa. Estrategias y técnicas de investigación social*. Síntesis Sociología.

Flick, U. (2012). *Introducción a la investigación cualitativa*. Morata.

Hernández, R., Fernández, C. e Baptista, M.P. (2010). *Metodología de la investigación*. Mc Graw Hill.

Rubio, M.J. e Varas, J. (1997). *El análisis de la realidad en la intervención social. Métodos y técnicas de investigación*. CCS.

Sierra Bravo, R. (1985). *Técnicas de investigación social. Teoría y Ejercicios*. Paraninfo.

Competencias

No Plan de Estudos do Título de grao en Traballo Social, indícase que as competencias ás que contribúe esta materia son as seguintes:

Competencias xenéricas:

- Ter a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes, facer valoracións e diagnósticos sociais, no ámbito da intervención social, que abranguen unha reflexión sobre temas actuais de índole social, científica ou ética.
- Ter desenvolvido as habilidades de aprendizaxe necesarias para continuar a súa formación e aprendizaxe no ámbito do Traballo Social cun alto grao de autonomía.

Competencias específicas:

- Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.
- Coñecer a realidade social, as teorías sociais así como teorías sobre a cultura e a diversidade cultural.

Competencias transversais:

- Capacidade de análise e síntese
- Capacidade de comunicación oral e escrita
- Capacidade de aplicación dos coñecementos de informática
- Capacidade de razoamento crítico
- Capacidade de aprendizaxe autónomo
- Capacidade de creatividade
- Capacidade de motivación pola calidade

Metodoloxía da ensinanza

A metodoloxía utilizada combina a docencia de clases expositivas, interactivas, titoría en grupo reducido e o traballo persoal.

Preténdese que o alumnado, individual ou grupalmente, desenvolva actividades de participación activa: discusión de casos; traballo con textos ou datos; aplicación de técnicas, destrezas e habilidades a supostos prácticos, control de coñecementos, etc.

Como aula virtual, para o desenvolvemento da docencia emprégase a web propia do centro, na que cada materia ten o seu espazo propio, ao que o alumnado accede con chave. Poden empregarse tamén outras ferramentas da web da USC.

Sistema de avaliación da aprendizaxe

A avaliación da asignatura realizase mediante a avaliación continua combinada con proba final, que é complementaria nas dúas oportunidades. Esta última terá peso do 65% (6,5 puntos) sobre a cualificación global.

A avaliación continua, pola súa parte, ten un peso do 35% (3,5 puntos).

É necesario acadar a puntuación mínima de Apto na proba final para poder sumarlle a puntuación correspondente á avaliación continua.

Na Guía Docente da materia, que se publicita na aula virtual da materia ao comenzo das clases, especifícase o

desenvolvemento da docencia e as indicacións relativas ás tarefas de avaliación continua, coa puntuación que corresponde a cada tarefa práctica e por asistencia a clases.

No caso de non asistir ás clases nas que se realizan tarefas puntuables, e se teñan xustificadas as faltas de asistencia, poden compensarse estas tarefas coa elaboración de traballos e exercicios que sexan encomendados pola profesora. Unha vez se teña confirmación da xustificación das faltas de asistencia, o/a alumno/a ten que poñerse en contacto coa profesora para o encargo da tarefa compensatoria. A este efecto, unha vez publicada a acta na que conste a xustificación, o/a alumno/a ten un prazo de 5 días hábiles para solicitar á profesora a tarefa para compensar a puntuación correspondente.

A puntuación obtida nas actividades de avaliación continua conservarase en cursos posteriores non sendo que algunhas destas actividades sexa eliminada e/ou sexa incorporada algunha nova; neste caso deberá realizarse para poder obter a puntuación correspondente. Por outra parte, se cambia a valoración de cada unha das actividades, a puntuación obtida no seu momento, modificarase pola equivalente actual. O/a alumno/a que non supere a materia e desexe conservar a puntuación obtida no curso anterior por avaliación continua, debe comunicalo a través dun correo electrónico dirixido á profesora da materia (tfacal@euts.es).

O prazo e os motivos polos que se poden xustificar as faltas de asistencia son os establecidos na Normativa de asistencia a clase nas ensinanzas adaptadas ao Espazo Europeo de Educación Superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

DISPENSA DE ASISTENCIA

O alumnado que xustifique a imposibilidade de asistir ás clases e teña concedida a dispensa de asistencia, poderá compensar as faltas coa realización de exercicios e traballos de análise de textos seleccionados que deberá entregar por escrito, (ver tarefas por dispensa de asistencia na web da materia). O alumnado que ten concedida a dispensa de asistencia, ten que poñerse en contacto coa profesora, preferentemente por correo electrónico, nun prazo non superior a 5 días hábiles desde a data de publicación da acta na que se recoñece dita concesión.

PLAXIO E USO INDEBIDO DAS TECNOLOXÍAS

Para os casos de realización fraudulenta de exercicios ou probas será de aplicación o recollido na Normativa de avaliación do rendemento académico dos estudantes e de revisión de cualificacións.

Tempo de estudo e traballo persoal

Estudo autónomo individual ou en grupo: 40 horas

Exercicios: 49 horas

Lectura de textos: 10 horas

TOTAL: 99 horas

Recomendacións para o estudo da materia

A asistencia ás clases é clave para que o alumnado poida ir construíndo o corpo teórico da materia. Recoméndase, durante o desenvolvemento temporal da materia, manter un contacto periódico coa profesora encargada para a clarificación e a orientación bibliográfica precisa para poder afondar nos aspectos de maior interese para a formación.

Recomendase ter cursada a materia Investigación e Diagnose en Traballo Social.

G3171323 - Traballo Social con Individuos e Familias (O Traballo Social: Conceptos, Métodos, Teorías e Aplicación) - Curso 2023/2024

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 1º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Terceiro Curso

Profesorado: Lourdes Besada Agra Diana Escobar Arias (coordinadora)

Obxectivos da materia

- Ser capaz de analizar a natureza das relacións entre profesionais e usuarios, e as potencialidades e dificultades que as marcan, tendo en conta os aspectos relativos ao xénero e a diversidade cultural.
- Coñecer os principais métodos e técnicas para interactuar con individuos e familias para promover cambios e desenvolver as súas capacidades e mellorar as súas oportunidades vitais.
- Coñecer os modos de intervir con persoas e familias para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas acerca das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, e para promover a participación dos usuarios nos procesos e servizos de Traballo Social.
- Coñecer os modos de implicar aos usuarios nos servizos de Traballo Social para incrementar os seus recursos, a súa capacidade e o seu poder para influír nos factores que afectan as súas vidas.
- Ser capaz de desenvolver os principais métodos de apoio individual e familiar.
- Ser capaz de promover redes sociais para facer fronte ás necesidades.
- Ser capaz de aplicar as estratexias de resolución de conflitos por medio da negociación e a mediación.
- Ser capaz de defender ás persoas e familias e actuar no seu nome se a situación o require.
- Ser capaz de identificar os comportamentos de risco.
- Ser capaz de detectar e afrontar situacións de crise valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os resultados.

Contidos

Tema I: O individuo e as familias como unidade de intervención en Traballo Social.

Tema II: Modelo sistémico-relacional. A perspectiva ecosistémica de intervención. A intervención na rede.

Tema III: Recollida de información e análise do sistema individual-familiar. As técnicas para o coñecemento e a análise operativa da familia.

Tema IV: A perspectiva estrutural das familias. As familias como sistema de relación. Perspectiva evolutiva das familias

Tema V: A relación de axuda e o proceso de cambio. A entrevista e as súas técnicas. Instrumentos e competencias de intervención individual-familiar. A avaliación familiar. A visita ao fogar.

Tema VI: Sistemas e contextos de intervención: institución, cliente e traballador/a social.

Tema VII: A familia en situación de dificultade sociofamiliar. A familia multiproblemática. A vulnerabilidade e a situación de risco e/ou exclusión social.

Bibliografía básica e complementaria

Bibliografía básica

- Bermudez, C. e Brik, E. (2010). *Terapia familiar sistémica: Aspectos teóricos y aplicación práctica*. Síntesis.
- Campanini, A. (2012). *La intervención sistémica: Un modelo operativo para el servicio social*. Miño y Dávila.
- Caparrós, N. y Cuesta, A.B. (Coord.). (2022). *El acompañamiento en la intervención social. Estudio de casos desde el Trabajo Social*. Praxis.

Ceberio, M. R. (2018). *El genograma: Un viaje por las interacciones y juegos familiares*. Morata S.L.

Cruz, B., Bembibre, J. e Barranco, J. (Coords.). (2015). *Herramientas para la reflexión de la práctica de la intervención social*. El genio maligno.

Fernández i Barrera, J. (Coord.). (2016). *La intervención con familias desde el trabajo social*. Grupo 5.

Fernández, T. e Ponce de León, L. (2012). *Trabajo social individualizado: Metodología de intervención*. Ediciones académicas.

Fernández, T. e Ponce de León, L. (2019a). *Trabajo social con familias*. Alianza editorial.

Fernández, T. e Ponce de León, L. (2019b). *Trabajo social individualizado: metodología de intervención*. Ediciones académicas.

Fonbuena, J. (2012). *El trabajo social y sus instrumentos: Elementos para una interpretación a piacere*. Nau llibres.

Fonbuena, J. (2020). *El trabajo social y su acción profesional*. Nau llibres.

Goldrik, M. e Gerson, R. (1987). *Genogramas en la evaluación familiar*. Gedisa.

Gómez Gómez, F. (2010). *Intervención social con familias*. McGraw-Hill.

Guinot, C. e Ferran, A. (Eds.). (2017). *Trabajo Social: arte para generar vínculos*. Universidad de Deusto.

Hidalgo, A. (2011). *Trabajo social con familias: Reflexiones y sugerencias*. Gesbiblo.

Ituarte, A. (Coord.). (2017). *Prácticas del Trabajo Social Clínico*. Nau llibres.

Jurado, T. (Ed.). (2012). *Cambios familiares y trabajo social*. Ediciones académicas.

Martín-Sacristán, J. M., Garrido, M. e Rodríguez, L. (2012). *Salud Familiar: Fundamentos, evaluación y aplicaciones para el trabajo con familias en riesgopsicosocial*. CCS

Martínez González, M. C., Álvarez González, B. e Fernández Suárez, A.P. (2015). *Orientación familiar: Contextos, evaluación e intervención*. Sanz y Torres.

Minuchin, P., Colapinto, J. e Minuchin, S. (2000). *Pobreza, Institución, Familia*. Buenos Aires: Amorrortu editores

Núñez Bustos, M. (2012). *Intervención Familiar*. Grupo 5.

Ramos, R. (2015). *Terapia narrativa con familias multiproblemáticas*. Morata.

Rossell, T. e Rodríguez, P. (2017). *La entrevista en el trabajo social*. Herder.

Segado, S. (2011). *Nuevas tendencias en Trabajo Social con Familias: Una propuesta para la práctica desde el empowerment*. Trotta.

Segado, S. (2022). *Trabajo social con familias desde el empowerment*. Aranzadi, S.A.U.

Urraca, L. (2021). *La dimensión terapéutica del trabajo social*. Naullibres

Bibliografía complementaria

Arranz, E. e Oliva, A. (Coord.). (2010). *Desarrollo psicológico de las nuevas estructuras familiares*. Pirámide.

Coletti, M. e Linares, J. L. (Comp.). (1997). *La intervención sistémica en los Servicios Sociales ante la familia multiproblemática: La experiencia de laciutat Vella*. Paidós.

Competencias

COMPETENCIAS XENÉRICAS:

- Posuír e comprender os coñecementos que definen ao Traballo Social como disciplina científica, incluíndo as súas teorías, métodos e ámbitos de aplicación, a un nivel que se apoia nas publicacións máis avanzadas e inclúe algúns dos aspectos máis relevantes que están na vangarda do coñecemento nese campo.
- Saber aplicar eses coñecementos na súa actividade profesional e saber elaborar e defender argumentos sobre as cuestións que atinxen ao Traballo Social, facendo uso dos seus coñecementos sobre a realidade social, as teorías, os modelos e os métodos científicos propios.
- Ter a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes, facer valoracións e diagnósticos sociais, que inclúan unha reflexión sobre temas actuais de índole social, científica ou ética.

COMPETENCIAS ESPECÍFICAS:

- Establecer relacións profesionais ao obxecto de identificar a forma máis axeitada de intervención.
- Coñecer estratexias para intervir con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas acerca das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos.
- Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.
- Saber responder a situacións de crise valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados.
- Adquirir habilidades para interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promocionar o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen ao obxecto de preparar a finalización da intervención.
- Preparar, producir, implementar e avaliar os plans de intervención co sistema cliente e cos colegas

profesionais negociando o subministro de servizos que deben ser empregados e revisando a eficacia dos plans de intervención coas persoas implicadas ao obxecto de adaptalos ás necesidades e circunstancias cambiantes.

- Desenvolver aptitudes para saber apoiar o desenvolvemento de redes para facer fronte ás necesidades e traballar a favor dos resultados planificados examinando coas persoas as redes de apoio ás que poidan acceder e desenvolver.

- Adquirir facultades para promover o crecemento, desenvolvemento e independencia das persoas identificando as oportunidades para formar e crear grupos, utilizando a programación e as dinámicas de grupos para o crecemento individual e o fortalecemento das habilidades de relación interpersoal.

- Coñecer e utilizar a mediación como estratexia de intervención destinada á resolución alternativa e complementaria de conflitos en diversos ámbitos, tales como o familiar, escolar, comunitario e intercultural.

- Desenvolver habilidades para defender ás persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades e actuar no seu nome se a situación o require.

- Diferenciar e actuar na resolución de situacións de risco previa identificación e definición da natureza do mesmo.

- Desenvolver aptitudes para traballar de maneira eficaz dentro de sistemas, redes e equipos interdisciplinares e multiorganizacionais co propósito de colaborar no establecemento de fins, obxectivos e tempo de duración dos mesmos contribuindo igualmente a abordar de maneira construtiva os posibles desacordos existentes.

COMPETENCIAS TRANSVERSAIS:

- Capacidade de análise e síntese.

- Capacidade de comunicación oral e escrita.

- Capacidade de resolución de problemas.

- Capacidade de traballo en equipo.

- Capacidade para as relacións interpersoais.

- Capacidade de razoamento crítico.

- Capacidade de compromiso ético.

- Capacidade de aprendizaxe autónomo.

- Capacidade de motivación pola calidade.

Metodoloxía da ensinanza

A metodoloxía empregada combina a docencia presencial de clases expositivas, interactivas e titoría presencial en grupo reducido.

A finalidade das clases expositivas é a explicación dos aspectos básicos de cada tema establecido no programa, proporcionando a información necesaria que permita ao alumnado a aprendizaxe autónoma.

A docencia interactiva pretende que o alumnado, individual ou grupalmente, desenvolva actividades de participación activa: discusión de casos, traballo con textos ou datos, aplicación de técnicas, destrezas e habilidades a supostos prácticos, etc.

A través das titorías asesorarase ao alumnado para o desenvolvemento das actividades propostas de forma autónoma, o que supón un proceso de autoaprendizaxe.

Na titoría presencial en grupo reducido, dinamízase, oriéntase e supervísase o traballo autónomo do alumnado, ao tempo que permite facer o seguimento e orientación na realización de tarefas e actividades derivadas do desenvolvemento individual e colectivo da docencia expositiva e interactiva.

Sistema de avaliación da aprendizaxe

A proba escrita ou exame terá un valor do 60% sobre a cualificación global e o peso da avaliación continua será do 40%.

Na avaliación final terá en conta o desenvolvemento de actividades do alumnado, individual ou grupalmente. A ponderación destas actividades é a que se sinala a continuación:

- Exame ou proba escrita: 6 puntos. Se poderán realizar exames parciais.

- Asistencia ás clases interactivas nas que se traballará a discusión, reflexión, análise de casos ou supostos prácticos, análise de documentos ou de textos bibliográficos e realización de rolle-playing: 2 puntos

- Asistencia ás clases expositivas: 1 punto

- Traballo, individual ou grupal dos/as alumnos/as a realizar fora da aula: 0.6 puntos.

- Titoría en grupo reducido: 0.4 puntos.

O sistema de control de asistencia é o establecido polo centro a tales efectos. O prazo e os motivos polos que se pode xustificar as faltas de asistencia son as establecidas na Normativa de asistencia a clase nas ensinanzas adaptadas ao espazo europeo de educación superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

O alumnado que xustifique a imposibilidade de asistir ás clases interactivas, e teña concedida a dispensa de asistencia, realizará un traballo, a determinar entre o/a alumno/a e a profesora, que entregará por escrito y procederá a súa defensa.

Poderán producirse cambios no sistema de avaliación da materia cando así sexa acordado entre a profesora e o alumnado e sempre que supoña una mellora para a aprendizaxe.

Tempo de estudo e traballo persoal

Traballo persoal do alumno/a (total 99 Horas)

- Estudio autónomo individual ou en grupo: 50 Horas.
- Exercicios: 15 Horas.
- Lectura de textos: 10 Horas.
- Elaboración de traballos, visualización do material: 20 Horas.
- Outras tarefas propostas: Análise de familias no cine: 4 Horas.

Recomendacións para o estudo da materia

A asistencia as clases expositivas é de especial importancia para que o alumnado poida ir construíndo o corpo teórico da materia necesario para orientar a aprendizaxe práctica.

A participación nas clases interactivas é fundamental para a integración dos coñecementos teóricos e prácticos, e para posicionar ao alumno/a en contextos profesionais.

Recoméndase que no desenvolvemento temporal da materia o/a alumno/a manteña un contacto periódico coa profesora para a clarificación de conceptos e a orientación bibliográfica axeitada para facilitarlle que poida afondar naquelas parcelas do seu interese.

Respecto á bibliografía recoméndase consultar a que se presenta na Guía da materia, dado que é mais completa que a que se inclúe neste programa pola limitación de espazo.

Recomendacións previas:

Ter cursadas as asignaturas de Fundamentos de Traballo Social; Historia do Traballo Social; Ética e Traballo Social; e Habilidades Sociais e de Comunicación en Traballo Social

Observacións

Nos casos plaxio e uso indebido das tecnoloxías, e polo tanto da realización fraudulenta de exercicios ou probas, será de aplicación o recollido na Normativa de avaliación do rendemento académico dos estudantes e de revisión de cualificacións.

G3171324 - Soportes Documentais e Xestión da Información en Traballo Social (O Traballo Social: Conceptos, Métodos, Teorías e Aplicación) - Curso 2023-2024

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 1º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Terceiro Curso

Profesora: Mª Elena Puñal Romarís

Obxectivos da materia

- Ser capaz de utilizar claves verbais e non verbais para guiar a interpretación.
- Adquirir habilidades para deseñar soportes documentais e documentar os procesos de intervención social, entre elas as de elaborar, presentar e compartir historias e informes sociais manténdooos completos, fieis, accesibles e actualizados como garantía na toma de decisións e valoracións profesionais.
- Ser capaz de establecer un contacto efectivo con individuos e organizacións por medio da palabra falada e escrita, en papel e por medios electrónicos; e facelo de forma correcta e clara cun estilo adecuado aos destinatarios, á finalidade e ao contexto da comunicación.
- Ser capaz de xestionar un debate e avaliar os puntos de vista e as probas aportadas por outros.
- Ser capaz de aplicar as tecnoloxías da comunicación e a información na prestación deservizos.

Contidos

- Linguaxe verbal e non verbal. Uso da palabra falada e escrita, en papel e por medios electrónicos. Deseño e xestión de sistemas de rexistro de información. Deseño e uso de soportes documentais. Utilización da información: recollida, estruturación, presentación, almacenamento, localización e consulta.
- Soportes documentais de rexistro de información: Ficha Social, Historia Social básica, Historia Social Única Electrónica (HSUE), Folla de Seguimento, Rexistro de Entrevista, Rexistro de Visitas a Domicilio, Rexistro de Traballo con Grupos, Proxecto de Intervención de Casos, Follas de Derivación, Folla de Rexistro de Demanda e Intervención, Diario de Campo, Axenda de Traballo, Ficha de Recursos, Memoria de Actividades.
- O Informe Social como documento específico e propio do/a Traballador/a Social.
- Ferramentas para dar cumprimento á normativa de tratamento de datos de carácter persoal. Modelos de Consentimento Informado.

Bibliografía básica e complementaria

BIBLIOGRAFÍA BÁSICA

Caño, C., Escoda, E., Herraiz, D. e Rejas, L. (2012). *El Informe Social. Teoría y Práctica*. Tirant Humanidades.

Decreto 89/2016, de 30 de xuño, polo que se regula a creación, o uso e o acceso á historia social única electrónica. (2016). *DOG*, 141, 27 de xullo de 2016, 32772 a 32802
https://www.xunta.gal/dog/Publicados/2016/20160727/AnuncioG0425-120716-0001_es.html

Consejo General del Trabajo Social. (2012). *Código deontológico del Trabajo Social*. Madrid: Autor.

Fernández Cano, A. M. e Jiménez Sánchez, A. (2002). *El Informe Social. Cuestiones a debate*. Córdoba: Colegio Oficial Diplomados en T.S. y A.S. de Córdoba.

Fernández Cano, A. M. e Jiménez Sánchez, A. (2006). *El Informe Social. Cuestiones a debate*. Málaga: Colegio Oficial Diplomados en T.S. y A.S. de Málaga.

Ley Orgánica 3/2018, de 5 de diciembre, de Protección de Datos Personales y garantía de los derechos digitales. (2018). <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2018-16673>

Lima, A. I. e E Maya, A. (Coords). (2018). *Protección de datos en servicios sociales. Guía para profesionales*. Madrid: Consejo General de Trabajo Social.

Munuera, M. P. (2012). El Informe Social: Imagen de la intervención psicosocial en la documentación profesional del trabajo social. En J. Fombuena (Coord.). *El Trabajo Social y sus instrumentos. Elementos para una interpretación a piacere*. Nau Llibre.

Reglamento General de Protección de Datos 2016/679, de 27 de abril. Diario Oficial de la Unión Europea, L 119, de 4 mayo de 2016. Recuperado de http://www.agpd.es/portalwebAGPD/canaldocumentacion/legislacion/union_europea/reglamentos/index-ides-idphp.php

BIBLIOGRAFÍA COMPLEMENTARIA

Agencia Española de Protección de Datos. (s.d.). *Protección de datos. Guía para el Ciudadano*. Recuperado de http://www.agpd.es/portalwebAGPD/canaldocumentacion/publicaciones/common/Guias/GUIA_CIUDADANO.pdf

Agencia Española de Protección de Datos. (2017). *Guía del Reglamento General de Protección de Datos para responsables de tratamiento*. Recuperado de http://www.agpd.es/portalwebAGPD/temas/reglamento/common/pdf/guia_rgpd.pdf

Agencia Española de Protección de Datos. (2017). *Guía para el cumplimiento del deber de informar*. Recuperado de http://www.agpd.es/portalwebAGPD/temas/reglamento/common/pdf/guia_rgpd.pdf

Agencia Española de Protección de Datos. (s.d.). *Guía para centros educativos. Guías sectoriales AEPD*. Recuperado de <http://www.tudecideseninternet.es/agpd1/images/guias/GuiaCentros/GuiaCentrosEducativos.pdf>

Agencia Española de Protección de Datos. (2018). *Protección de datos y Administración Local. Guías sectoriales AEPD*. Recuperado de http://www.agpd.es/portalwebAGPD/canaldocumentacion/publicaciones/common/Guias/2018/Guia_Proteccion_datos_Administracion_Local.pdf

Garcés, E. e Miranda M. (1991, Abril). Reflexiones en torno al Informe Social. *Trabajo Social y Salud*, 8, 117-133.

Guinot, C. (Coord.). (2008). *Métodos, técnicas y documentos utilizados en Trabajo Social*. Bilbao: Universidad de Deusto.

Pérez Rivero, L. (2000). La documentación específica en trabajo social. La historia, la ficha y el informe social, *Cuadernos de Trabajo Social*, 13, 75-90.

Regalado J. (2017). *El Informe Social. Prototipo para profesionales del Trabajo Social*. Recuperado de <http://www.mitrabajoessocial.com/el-informe-social-prototipo-para-profesionales-del-trabajo-social-dejonathan-regalado/>

Rodríguez Otero, L.M., Tamez, B., Zúñiga, M. e Mancinas, S.E. (2017). *Herramientas para construir el expediente social desde el Trabajo Social*. Monterrey: Red Pública.

Competencias

COMPETENCIAS XENÉRICAS

- Saber aplicar esos conocimientos en su actividad profesional e saber elaborar e defender argumentos sobre las cuestiones que incumben al Trabajo Social, haciendo uso de sus conocimientos sobre la realidad social, las teorías, los modelos e los métodos científicos propios.

- Ter a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes, facer valoracións e diagnósticos sociais, no ámbito da intervención social, que inclúan unha reflexión sobre temas actuais de índole social, científica ou ética.
- Ser capaces de transmitir información, ideas, problemas e solucións sobre cuestións relativas ao Traballo Social a un público tanto especializado como non especializado.
- Ter adquirido as habilidades de aprendizaxe necesarias para continuar a súa formación e aprendizaxe no ámbito do Traballo Social cun alto grado de autonomía.

COMPETENCIAS ESPECÍFICAS

- Coñecer estratexias para intervir con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas acerca das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos.
- Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.
- Analizar e sistematizar a información que proporciona o traballo cotián para revisar e mellorar as estratexias profesionais que deben dar resposta ás situacións sociais emerxentes.
- Xestionar, presentar e compartir historias e informes sociais manténdooos completos, fieis, accesibles e actualizados como garantía na toma de decisións e valoracións profesionais.

COMPETENCIAS TRANSVERSAIS

- Capacidade de análise e síntese
- Capacidade de organización e planificación
- Capacidade de comunicación oral e escrita
- Capacidade de xestión da información
- Capacidade de razoamento crítico
- Capacidade de aprendizaxe autónoma
- Capacidade de motivación pola calidade

Metodoloxía da ensinanza

A metodoloxía utilizada combina a docencia de clases expositivas, interactivas, titoría en grupo reducido e o traballo persoal.

Preténdese que o alumnado, individual ou grupalmente, desenvolva actividades de participación activa: discusión de casos; traballo con textos ou datos; aplicación de técnicas, destrezas e habilidades a supostos prácticos, etc.

Como aula virtual, para o desenvolvemento da docencia emprégase a web propia do centro, na que cada materia ten o seu espazo propio, ao que o alumnado accede con chave. Poden empregarse tamén, outras ferramentas da web da USC.

Sistema de avaliación da aprendizaxe

A avaliación da materia realízase, nas dúas oportunidades, mediante a avaliación continua formativa combinada con probas finais. A porcentaxe da avaliación continua na calificación final é do 40% (4 ptos.), polo que o peso da proba final é do 60% (6 ptos.)

Contido e puntuación das actividades de avaliación continua:

- Por asistencia a clases: 1,5 ptos
- .- Por tarefas prácticas: 2,5 ptos.

Puntuacións polas tarefas prácticas:

Exercicio de apertura de expediente, ficha social, HSB e Informe social: máximo 1 ptos.

Exercicio de emisión de Informe Social: máximo 0,3 ptos.

Exercicio dunha FRDI: máximo 0,3 ptos.

Exercicio de elaboración de cláusula informativa para documento impreso e consentimento informado: máximo 0,7 ptos.

Exercicio de revisión de documentación empregada en servizos sociais: máximo: 0,2 ptos.

Na Guía da Materia que se entrega ao comezo das clases, especificase o desenvolvemento da docencia e as indicacións relativas ás tarefas de avaliación continua.

No caso de non asistir ás clases nas que se realizan tarefas puntuables, e se teñan xustificadas as faltas de asistencia, poden compensarse estas tarefas coa elaboración de traballos e exercicios que lle sexan encomendados pola profesora. Unha vez se teña confirmación da xustificación das faltas de asistencia, o/a alumno/a ten que poñerse en contacto coa profesora para o encargo da tarefa compensatoria no caso de que proceda a realización dunha actividade puntuable. Ao efecto, unha vez publicada a acta na que conste a xustificación da/s falta/s de asistencia, o alumnado ten un prazo de 5 días hábiles, para solicitar á profesora a tarefa para compensar a puntuación correspondente.

A puntuación obtida nas actividades de avaliación continua poderase conservar en cursos posteriores non sendo que algunhas destas actividades sexa eliminada e/ou sexa incorporada algunha nova; neste caso deberá realizarse para poder obter a puntuación correspondente. Por outra parte, se cambia a valoración de cada unha das actividades, a puntuación obtida no seu momento, modificarase pola equivalente actual. O alumnado que non supere a materia, e desexe conservar a puntuación obtida no curso anterior debe solicitalo á profesora da materia a través dun correo electrónico dirixido á profesora da materia (malenas@euts.es).

O prazo e os motivos polos que se poden xustificar as faltas de asistencia son os establecidos na Normativa de asistencia a clase nas ensinanzas adaptadas ao Espazo Europeo de Educación Superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

DISPENSA DE ASISTENCIA

O alumnado que xustifique a imposibilidade de asistir ás clases e teña concedida a dispensa de asistencia, poderá compensar as faltas coa realización de exercicios e traballos de análise de textos seleccionados que deberá entregar por escrito (ver tarefas por dispensa de asistencia na web da materia). O alumnado que ten concedida a dispensa de asistencia, ten que poñerse en contacto coa profesora, preferentemente por correo electrónico, nun prazo non superior á 5 días hábiles desde a data de publicación da acta na que se recoñece dita concesión.

PLAXIO E USO INDEBIDO DAS TECNOLOXÍAS

Para os casos de realización fraudulenta de exercicios ou probas será de aplicación o recollido na Normativa de avaliación do rendemento académico dos estudantes e de revisión de cualificacións.

Tempo de estudo e traballo persoal

Estudio autónomo individual ou en grupo: 40 horas

Exercicios: 25 horas

Lectura de textos: 10 horas

Elaboración de traballos, visualización de material: 20 horas

Preparación de exposicións: 4 horas

TOTAL: 99 horas

Recomendacións para o estudo da materia

Recomendacións previas: Ter cursadas as materias de Fundamentos de Traballo Social; Historia do Traballo Social; Ética e Traballo Social; e Habilidades Sociais e de Comunicación en Traballo Social.

A participación nas clases é fundamental para a integración dos coñecementos teóricos e prácticos, e para posicionar ao alumnado en contextos profesionais.

Recoméndase, durante o desenvolvemento temporal da materia, manter un contacto periódico coa profesora encargada para a clarificación e a orientación bibliográfica precisa para poder afondar nas parcelas de maior interese.

Observacións

Respecto á bibliografía recoméndase tamén consultar a que se presenta na Guía da materia, posto que é mais completa que a que se inclúe neste programa pola limitación de espazo.

2º Cuadrimestre

G3171325 - Política Social e Traballo Social (O Contexto Institucional do Traballo Social) - Curso 2023/2024

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 2º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Terceiro Curso

Profesora: Mª Jesús Castro Neo

Obxectivos da materia

- .-Ser capaz de valorar as consecuencias e implicacións que diferentes orientacións en política social teñen para o Traballo Social, así como as achegas do Traballo Social ao deseño, desenvolvemento e avaliación das políticas sociais.
- .-Ser capaz de analizar a natureza dos mecanismos que vehiculan as políticas sociais e as consecuencias de cada un deles en termos de resultados e efectos sobre a desigualdade.
- .-Ser capaz de distinguir e recoñecer a articulación de mercado, familia, sociedade civil e estado nas sociedades de benestar e as súas implicacións para o deseño e resultados das políticas.
- .-Saber identificar as principais tendencias actuais en materia de política social.
- .-Coñecer, comprender e ser capaz de avaliar a articulación territorial e sistémica das políticas de benestar social e os resultados en termos de deseño, implantación e avaliación destas.

Contidos

- I.- Política Social, Estado de Benestar e Traballo Social. Fundamentos ideolóxicos da política social.
- II.- Relacións entre Política Social e Traballo Social. Achegas do Traballo Social ao deseño, desenvolvemento e avaliación das políticas sociais.
- III.- Mecanismos para a aplicación das políticas sociais: resultados e efectos sobre a desigualdade e a exclusión social.
- IV.- Políticas Sociais sectoriais en España: sanidade pública, protección social e emprego, vivenda, educación, pensións públicas, e servizos sociais.
- V.- A articulación territorial das políticas de Benestar Social.
- VI.- O gasto en protección social.
- VII.- Tendencias actuais en materia de política social.

Bibliografía básica e complementaria

Alemán, C. e Garces, J.(Coord.).(1996).*Administración Social: servicios de bienestar social*. Siglo XXI.

Alemán C. e Garces, J.(Coord.).(1998).*Política Socia*. McGraw-Hill

Alonso-Olea, B. e Medina, S. (2014). *Derecho de los servicios públicos sociales*. Civitas.

Alonso-Olea, B. e Medina, S. (2020). *Derecho de la protección social*. Civitas.

Alonso Seco, JM.. (2019). *La política social como realización de derechos sociales*. Tirant lo Blanch.

Consejo General de Colegios Oficiales de Diplomados en trabajo Social y Asistentes Sociales. (1986). *4 Siglos de acción social de la beneficencia al bienestar social*. Autor.

Fernández García, T. e Alemán, C. (Coord.). (2003). *Introducción al trabajo social*. Alianza Editorial.

Fernández García, T. e Garcés, J. (Coord.). (1999). *Crítica y futuro del Estado de Bienestar*. Tirant lo Blanch.

Fernández García, T e De la Fuente, Y. (Coord.).(2009). *Política Social y Trabajo Social*. Alianza Editorial.

Garcés, J. (Coord.). (1996). *Sistema político y administrativo de los servicios sociales*. Tirant lo Blanch.

Gutiérrez Resa, A. e Garcés, J. (Coord.).(1999). *Los servicios sociales en las Comunidades y Ciudades Autónomas*. Tirant lo Blanch.

Navarro, V. (Coord.). (2004). *El Estado de Bienestar en España*. Tecnos.

Pino del, E. e Rubio, M.J. (Eds.). (2013). *Políticas sociales en perspectiva comparada*. Tecnos.

Torres López, J. (2019). *La renta básica*. Deusto.

Webs de consulta:

<https://www.lamoncloa.gob.es/Paginas/index.aspx>

<https://www.xunta.gal/portada>

Competencias

Na Memoria do Título de Grao en Traballo Social sinalase que esta materia contribúe a acadar as seguintes competencias, para lograr os obxectivos propostos para a titulación:

Competencias xenéricas:

- Posuír e comprender os coñecementos que definen ao Traballo Social como disciplina científica, incluíndo as súas teorías, métodos e ámbitos de aplicación, a un nivel que se apoia nas publicacións máis avanzadas e inclúe algúns dos aspectos máis relevantes que están na vangarda do coñecemento neste campo.

Competencias específicas:

- Ter a capacidade para traballar e valorar de maneira conxunta con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades e circunstancias, promovendo o cambio, a resolución de problemas nas relacións humanas e o fortalecemento e a liberdade da sociedade para incrementar o benestar e a cohesión:

-Coñecer a realidade social, as teorías sociais así como teorías sobre a cultura e a diversidade cultural.

-Ter capacidade para administrar e ser responsable, con supervisión e apoio, da propia práctica dentro da organización.

-Adquirir facultades para contribuír á administración de recursos e servizos colaborando cos procedementos implicados na súa obtención, supervisando a súa eficacia e asegurando a súa calidade.

-Adquirir habilidades para participar na xestión e dirección de entidades de benestar social.

- Ter capacidade para integrar os principios e normas do Código Deontolóxico de Traballo Social e demostrar competencia no exercicio do mesmo.

-Coñecer e aplicar as boas prácticas do Traballo Social participando no desenvolvemento e análise das políticas que as implementan.

Competencias transversais:

- Capacidade de análise e síntese.

- Capacidade de comunicación oral e escrita.

- Capacidade de razoamento crítico.

- Capacidade de aprendizaxe autónoma.

- Capacidade de motivación pola calidade.

Metodoloxía da ensinanza

A metodoloxía utilizada combinará a docencia expositiva, interactiva e titoría en grupo reducido co traballo do alumnado fóra da aula, promovendo a aprendizaxe autónoma. Preténdese que o alumnado participe activamente na construción do coñecemento a través do manexo da bibliografía e da resolución de casos aos que deberá aplicar destrezas de observación, análise e interpretación da información.

Como aula virtual, para o desenvolvemento da docencia empregárase a web propia do centro, na que cada materia ten o seu espazo propio, ao que o alumnado accede con chave.

A docencia expositiva e interactiva e a titoría en grupo reducido, é presencial. O seguimento realízase a través da programación das entregas e listaxes de participación.

A través das titorías se orienta e asesora sobre as actividades e tarefas propostas ao alumnado. Así mesmo resolveranse dúbidas que se lle poidan presentar ao alumnado no seu proceso de aprendizaxe.

Sistema de avaliación da aprendizaxe

A valoración da aprendizaxe enténdese como un proceso a través do que se comproba o nivel do logro en relación aos obxectivos sinalados. Toda valoración a realizar responde a unha parte do contido do programa da materia.

A avaliación da materia farase mediante unha avaliación continua e a realización dun exame final.

O exame final oficial terá un valor do 70% sobre a cualificación global, e será necesario alcanzar unha puntuación mínima de 4 para poder sumar a puntuación obtida na avaliación continua. A avaliación continua terá un valor do 30%, e realizarase sobre actividades do alumnado elaboradas a nivel individual ou grupal.

Na Guía da Materia que se aportará ao comezo das clases, especifícase o contido e a puntuación correspondente ás distintas actividades da avaliación continua.

No contido da avaliación continua puntuaranse tarefas prácticas que se poidan realizar nas clases expositivas e nas clases interactivas, así como fóra das aulas. Na guía de materias que se entrega ao comezo das clases, se sinalarán as tarefas prácticas que se poidan realizar nas clases expositivas e interactivas, así como fóra das aulas, especifícase o desenvolvemento das ensinanzas e as indicacións relativas ás tarefas de avaliación continua así como a puntuación de cada unha delas.

O control da participación na avaliación continua pode realizarse mediante a entrega dos exercicios, tarefas prácticas ou tamén mediante rexistro de asistencia a clase.

As actividades realizadas na aula non son recuperables fora das sesións docentes establecidas, agás que a non asistencia estea xustificada dentro dos supostos legais establecidos no centro.

A puntuación obtida nas actividades de avaliación continua poderase conservar no curso posterior, máis se algunhas destas actividades fose eliminada e/ou sexa incorporada algunha nova; neste caso deberá realizarse para poder obter a puntuación correspondente. Enviarase correo electrónico a mariajesus.castro@usc.es solicitando que se conserve a avaliación continua do curso anterior.

A USC é unha universidade presencial, e o alumnado ten deber de asistir regularmente ás actividades lectivas programadas.

O sistema de control de asistencia é o establecido polo Centro. O prazo e as causas polas que se pode xustificar a non asistencia a clase son as establecidas na Regulación que para tal efecto aprobou a USC e as normas propias do Centro.

No caso de non asistir ás clases presenciais nas que se realizan tarefas puntuables, e se teñan xustificadas as faltas de asistencia, poden compensarse estas tarefas coa elaboración de traballos e exercicios encomendados pola profesora. Unha vez se teña confirmación da xustificación de faltas de asistencia, o/a alumno/a ten que poñerse en contacto coa profesora, dentro dos cinco días seguintes á publicación de resolución de faltas, para o encargo da tarefa compensatoria no caso de que proceda a realización dunha actividade puntuable.

Na situacións previstas que imposibilitan manter a dinámica da avaliación continua presencial o alumnado poderá solicitar a dispensa de asistencia, polo procedemento establecido polo Centro e nos prazos fixados. Nestas situacións realizaranse as actividades que oportunamente se fixen co correspondente sistema de avaliación.

PLAXIO E USO INDEBIDO DAS TECNOLOXÍAS:

Para os casos de realización fraudulenta de exercicios ou probas será de aplicación o recollido na *Normativa de avaliación do rendemento académico dos estudantes e de revisión de cualificacións*.

Tempo de estudo e traballo persoal

O tempo de estudo e traballo persoal do alumnado estímase en 99 horas distribuídas como segue:

.-Estudo autónomo individual ou en grupo: 50 horas

.-Exercicios: 15 horas

.-Lectura de textos: 15 horas

.-Elaboración de traballos, visualización de material: 15 horas

.-Preparación de exposicións orais: 4 horas

Recomendacións para o estudo da materia

A asistencia ás clases expositivas é clave para que o alumnado poida ir construíndo o corpo teórico da asignatura necesario para orientar a aprendizaxe práctica.

A participación nas clases interactivas é fundamental para a integración do coñecemento teórico e práctico, e para posicionar ao alumno/a en contextos profesionais.

Recoméndase ao alumnado que no desenvolvemento temporal da materia manteña un contacto periódico coa profesora encargada da docencia para aclarar e orientar sobre bibliografía necesaria para afondar en aspectos de maior interese para o/a alumno/a.

A asignatura pertence á "Materia: Políticas Sociais e Traballo Social" dentro do "Módulo: O contexto Institucional do Traballo Social".

Recoméndase ter cursadas as asignaturas "Historia dos Sistemas de Benestar Social" e "Fundamentos de Política Social".

G3171327 – Deseño e Avaliación de Proxectos de Intervención Social (O Traballo Social: Conceptos, Métodos, Teorías e Aplicación - Curso 2023/2024

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 2º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Terceiro Curso

Profesora: Leidi Viviana Moreno Parra

Obxectivos da materia

- Ser capaz de aplicar os métodos de valoración das necesidades e as opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.
- Ser capaz de deseñar, implementar e avaliar plans de intervención coas persoas atendidas e outros profesionais negociando o uso de servizos e revisar a eficacia de devanditos plans.
- Ser capaz de usar a tecnoloxía xeral da xestión de proxectos de intervención social: análise, diagnóstico, planificación, execución e avaliación.
- Ser capaz de detectar e afrontar situacións de crises valorando a súa urxencia, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados.

Contidos

- I. Aspectos xerais do proceso de planificación.
- II. Niveis de planificación: plan, programa e proxecto.
- III. Modelos de proxectos de intervención social.
- IV. Deseño de proxectos sociais (título; descripción; xustificación e fundamentación; obxectivos; metodoloxía e actividades; poboación; localización; temporalización; recursos; orzamento).
- V. Deseño da avaliación de proxectos sociais (definición e características; tipos de avaliación; contidos e indicadores de avaliación; técnicas de avaliación; participantes e responsables).
- VI. Execución e redacción do informe final de avaliación

Bibliografía básica e complementaria

BIBLIOGRAFÍA BÁSICA

García Herrero, G. e Ramírez Navarro, J.L. (1996). *Diseño y evaluación de proyectos sociales*. Certeza.

BIBLIOGRAFÍA COMPLEMENTARIA

- Aguilar, M. J. e Ander-Egg, E. (1986). *Administración y ejecución de programas de Trabajo Social*. Humanitas.
- Aguilar, M. J. e Ander-Egg, E. (1990). *Administración de programas de Acción Social*. Servicio Central de Publicaciones del Gobierno Vasco.
- Aguilar, M. J. e Ander-Egg, E. (1992). *Evaluación de Servicios y Programas Sociales*. Siglo XXI.
- Aguilar, M. J. (2013). *Trabajo Social. Concepto y metodología*. Paraninfo- Consejo General de Trabajo Social.
- Amezcu, C. e Jiménez, A. (1996). *Evaluación de Programas Sociales*. Díaz de Santos.
- Ander-Egg, E. (1991). *Introducción a la Planificación* (13ª ed.). Siglo XXI.
- Ander-Egg, E. (2009). *Metodologías de acción social*. Lumen-Humanitas.
- Beaudelux, E. (1992). *Guía metodológica de apoyo a proyectos y acciones para el desarrollo. De la identificación a la evaluación*. IEPALA.
- Callejo, J. e Viedma, A. (2006). *Proyectos y estrategias de Investigación Social: la perspectiva de la intervención*.

McGraw-Hill.

Cohen, E. e Franco, R. (1993). *Evaluación de Proyectos Sociales*. Siglo XXI.

Conde, R. (1998). *Trabajo Social Experimental*. Tirant Lo Blanch.

Diéguez, A. J. (1987). *Planificación y Trabajo Social*. Humanitas.

Diéguez, A. J. (Coord.). (2002). *Diseño y Evaluación de Proyectos de intervención socioeducativa y Trabajo Social comunitario*. Espacio Editorial.

Espinoza, M. (1983). *Evaluación de Proyectos Sociales*. Humanitas.

Espinoza, M. (1984). *Programación*. Humanitas.

Fernández, T. e Ares, A. (Coords.). (2002). *Servicios Sociales: Dirección, gestión y planificación*. Alianza Editorial.

Fernández-García, T. e Ponce, L. (Dirs.). (2016). *Elaboración, gestión y evaluación de proyectos sociales. Intervención social y programación*. Pirámide.

García-Herrero, G. e Ramírez-Navarro, J.M. (2006). *Manual práctico para elaborar proyectos sociales*. Siglo XXI.

Pérez-Llantada, M.C. e López de la Llave, A. (1999). *Evaluación de programas de Salud y Servicios Sociales: Metodología y ejemplo*. Dykinson.

Pérez-Serrano, G. (2016). *Diseño de proyectos sociales. Aplicaciones prácticas, para su planificación, gestión y evaluación*. Narcea.

Raya, E. (2011). *Herramientas para el diseño de proyectos sociales*. Universidad de la Rioja.

Rossi, P. H., Lipsey, M. W., e Henry, G. T. (2019). *Evaluation: A systematic approach*. Sage publications.

Rozas, M. (1998). *Una perspectiva teórica metodológica de la intervención en Trabajo Social*. Espacio Editorial.

Rueda, J. M. (1993). *Programar, Implementar proyectos y Evaluar. Instrumentos para la acción*. Certeza.

Sales, A. (2017). *Proyectos sociales*. Tirant lo Blanch.

Sarasola, J.L., Malagón, J.L. e Barrera, E. (2010). *Mediación: Elaboración de proyectos*. Tecnos..

Competencias

COMPETENCIAS XENÉRICAS:

- Saber aplicar esos coñecementos na súa actividade profesional e saber elaborar e defender argumentos sobre as cuestións que incumben ao Traballo Social, facendo uso dos seus coñecementos sobre a realidade social, as teorías, os modelos e os métodos científicos propios.
- Ter a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes, facer valoracións e diagnósticos sociais, no ámbito da intervención social, que inclúan unha reflexión sobre temas actuais de índole social, científica ou ética.
- Desenvolver as habilidades de aprendizaxe necesarias para continuar a súa formación e aprendizaxe no ámbito do Traballo Social cun alto grado de autonomía.

COMPETENCIAS ESPECÍFICAS:

- Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.
- Preparar, producir, implementar e avaliar os plans de intervención co sistema cliente e os colegas profesionais negociando o suministro de servizos que deben ser empregados e revisando a eficacia dos plans de intervención coas persoas implicadas ao obxecto de adaptalos ás necesidades e circunstancias cambiantes.
- Deseñar, implementar e avaliar proxectos de intervención social.

COMPETENCIAS TRANSVERSAIS:

- Capacidade de análise e síntese
- Capacidade de comunicación oral e escrita
- Capacidade de toma de decisións
- Capacidade de razoamento crítico
- Capacidade de aprendizaxe autónoma
- Capacidade de creatividade
- Capacidade de motivación pola calidade

Metodoloxía da ensinanza

A metodoloxía utilizada combina a docencia de clases expositivas, interactivas, titoría en grupo reducido e o traballo persoal.

Preténdese que o alumnado, individual ou grupalmente, desenvolva actividades de participación activa: discusión de casos; traballo con textos ou datos; aplicación de técnicas, destrezas e habilidades a supostos prácticos, etc.

Como aula virtual, para o desenvolvemento da docencia emprégase a web propia do centro, na que cada materia ten o seu espazo propio, ao que o alumnado accede con chave. Poden empregarse tamén, outras ferramentas da web da USC.

Sistema de avaliación da aprendizaxe

A avaliación da materia realízase, nas dúas oportunidades, mediante a avaliación continua formativa combinada con probas finais. A porcentaxe da avaliación continua na calificación final é do 40% (4 ptos.), polo que o peso da proba final é do 60% (6 ptos.)

Poderán realizarse probas escritas eliminatorias da materia, no caso de non superalas ou non presentarse a elas avaliaranse nas convocatorias finais de exames. As probas parciais e/ou eliminatorias superadas gárdanse para as convocatorias finais do curso, pero non para cursos posteriores.

É necesario acadar a puntuación mínima de apto no exame para poder sumarlle a puntuación pola avaliación continua.

Na Guía da Materia que se entrega ao comezo das clases, especificase o desenvolvemento da docencia, as indicacións relativas ás tarefas de avaliación continua, así como a puntuación de cada unha delas e pola asistencia a clase.

No caso de non asistir ás clases nas que se realizan tarefas puntuables, e se teñan xustificadas as faltas de asistencia, poden compensarse estas tarefas coa elaboración de traballos e exercicios que lle sexan encomendados pola profesora. Unha vez se teña confirmación da xustificación das faltas de asistencia, o/a alumno/a ten que poñerse en contacto coa profesora para o encargo da tarefa compensatoria no caso de que proceda a realización dunha actividade puntuable. Ao efecto, unha vez publicada a resolución na que conste a xustificación da/s falta/s de asistencia, o alumnado ten un prazo de 5 días hábiles, para solicitar á profesora a tarefa para compensar a puntuación correspondente.

O prazo e os motivos polos que se poden xustificar as faltas de asistencia son os establecidos na Normativa de asistencia a clase nas ensinanzas adaptadas ao Espazo Europeo de Educación Superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

A puntuación obtida nas actividades de avaliación continua, poderá conservarse para cursos posteriores. Polo tanto, o/a alumno/a que non supere a materia, e desexe conservar a puntuación obtida no curso anterior debe solicitalo á profesora da materia a través dun correo electrónico durante o primeiro mes de clase.

Dispensa de asistencia

O alumnado que teñan concedida a dispensa de asistencia seguirá un sistema de avaliación alternativo:

-Exame: 60%.

-Actividades prácticas de dispensa: 40%.

As actividades de dispensa de asistencia colgaranse na web da EUTS (www.euts.es), no apartado da materia de Deseño e Avaliación de Proxectos de Intervención Social, en concreto, no apartado destinado á dispensa de asistencia. No espazo de dispensa de asistencia colgaranse tamén as pautas, os prazos de entrega, as puntuacións, etc.

O alumnado que ten concedida a dispensa de asistencia, ten que poñerse en contacto coa profesora, preferentemente por correo electrónico, nun prazo non superior a 5 días hábiles desde a data de publicación da resolución na que se recoñece dita concesión de dispensa.

Plaxio e uso indebido das tecnoloxías

Para os casos de realización fraudulenta de exercicios ou probas será de aplicación o recollido na Normativa de avaliación do rendemento académico dos estudantes e de revisión de cualificacións.

Tempo de estudo e traballo persoal

Estudo autónomo individual ou en grupo: 50 horas

Exercicios: 15 horas

Lectura de textos: 10 horas

Elaboración de traballos, visualización de material: 20 horas

Preparación de exposición: 4 horas

TOTAL: 99 horas

Recomendacións para o estudo da materia

Recomendacións previas: Ter cursada a asignatura de Investigación e Diagnose en Traballo Social.

A participación nas clases é fundamental para a integración dos coñecementos teóricos e prácticos, e para posicionar ao alumnado en contextos profesionais.

Recoméndase, durante o desenvolvemento temporal da materia, manter un contacto periódico coa profesora encargada para a clarificación e a orientación bibliográfica precisa para poder afondar nas parcelas de maior interese.

Observacións

Respecto á bibliografía recoméndase tamén consultar a que se presenta na Guía da materia, posto que é mais completa que a que se inclúe neste programa pola limitación de espazo.

G3171352 – Obradoiro de Investigación Social (O Trabalho Social: Conceptos, Métodos, Teorías e Aplicación) - Curso 2023/2024

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 2º Semestre de Titulaciones de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Terceiro Curso

Profesora: Diana Morela Escobar Arias

Obxectivos da materia

- Ser capaz de aplicar os diferentes modelos de investigación, diagnóstico e avaliación no traballo social ao longo das súas distintas fases
- Comprender a relación entre investigación, diagnóstico, avaliación e práctica do traballo social.
- Ser capaz de utilizar os métodos e técnicas para avaliar necesidades, capacidades, oportunidades e riscos dos usuarios, grupos e comunidades, incorporando no proceso a participación de persoas ou grupos interesados.
- Ser capaz de analizar e sistematizar a información proporcionada polo traballo diario como base para a revisión e mellora das estratexias profesionais.
- Saber aplicar os coñecementos sobre boas prácticas no traballo social.
- Saber como xestionar información de diversas fontes.
- Ser capaz de aplicar modelos e métodos de avaliación, incluídos os factores que subxacen na selección e verificación de información relevante, anatureza do xuízo profesional e os procesos de avaliación do risco.
- Ser quen de interpretar datos sobre necesidades e problemas sociais e sobre os resultados do traballo social, desde unha perspectiva non androcéntrica ou etnocéntrica.
- Ser capaz de avaliar as diferenzas de punto de vista na recollida de información e na fiabilidade e importancia da información recollida

Contidos

Bloque 1: A investigación social e o seu proceso

- I. Formulación do problema de investigación.
- II. Proxecto de investigación e memoria.
- III. Aspectos éticos e legais na investigación.
- IV. Revisión da literatura: concepto, tipos e características.
- V. Estratexias de busca de información: base de datos.

Bloque 2: Investigación cuantitativa.

- I. O proxecto de investigación cuantitativa.
- II. Poboación en estudo e mostra, se é o caso.
- III. Traballo de campo: técnicas e procedemento.
- IV. Tratamento de datos cuantitativos.

Bloque 3: Investigación cualitativa.

- I. O proxecto de investigación cualitativa.
- II. Unidades de poboación ou de observación, e mostra, se é o caso.
- III. Traballo de campo: técnicas e procedemento.
- IV. Tratamento de datos cualitativos.

Bloque 4: Difusión dos resultados da investigación.

- I. Presentación dos resultados da investigación.
- II. Revistas de difusión de resultados.

Bibliografía básica e complementaria

Bibliografía básica:

- aez, J. (2007). *Investigación cualitativa*. Esic
- Caparrós, N. e Raya, E. (2015). *Métodos y técnicas de Investigación en Trabajo Social*. Grupo 5.
- Cea d'Ancona, M.A. (1996). *Metodología cuantitativa. Estrategias y Técnicas de Investigación Social*. Síntesis S.A.
- Corbeta, P. (2008). *Metodología y Técnicas de Investigación Social*. Mc Graw Hill.
- Facal, T. (2015). *Guía para elaborar un proyecto de investigación social*. Paraninfo.
- Hernández-Sampieri, R. e Mendoza, C. (2018). *Metodología de la investigación. Las rutas cuantitativa, cualitativa y mixta*. Mc Graw Hill Education.
- López López, M.T. e Santín, D. (Coords.). (2008). *Análisis de datos en la Investigación Social de la Familia*. Cinca.
- Rojas, A.J., Fernández, J.S. e Pérez, C. (1998). *Investigación mediante encuestas, Fundamentos teóricos y aspectos prácticos*. Síntesis S.A.
- Ruiz, J. (2007). *Metodología de la Investigación cualitativa*. Universidad de Deusto.
- Sierra, R. (1994). *Técnicas de Investigación social. Teoría y Ejercicios*. Paraninfo S.A.
- Verd, J.M. y Lozares, C. (2016). *Introducción a la investigación cualitativa. Fases, métodos y técnicas*. Editorial Síntesis.

Bibliografía complementaria:

- Aguirre, A. (1995). *Etnografía. Metodología cualitativa en la investigación sociocultural*. Marcombo.
- Azofra, M.J. (1999). *Cuadernos Metodológicos. Cuestionarios, 26*. Centro de Investigaciones Sociológicas
- Balcells, J. (1994). *La investigación social: Introducción a los métodos y a las técnicas*. PPU.
- Bosch, J.L.C. e Torrente, D. (1993). *Cuadernos Metodológicos. Encuestas telefónicas y por correo, 9*. Centro de Investigaciones Sociológicas
- Dankhe, G. L. (1989). Investigación y comunicación. En C. Fernández Collado y G. L. Dankhe (Comps.), *La comunicación humana: ciencia social* (pp.385-454). McGraw-Hill.
- Denzin, N.K. y Lincoln, Y.S. (Ed.). (2012). *Manual de investigación cualitativa. (Vol II) paradigmas y perspectivas en disputa*. Editorial Gedisa.
- Durán, M.M. (2010). Apuntes sobre la presentación de artículos cualitativos. *Aquichan*, 10(1),1-3.
- Ferrari, R. (2015). Writing narrative style literatura reviews. *Medical writing*, 24,230-235.
- García, M.M. y Mateo, I. (2000). El grupo focal como técnica de investigación cualitativa en salud: diseño y puesta en práctica. *Atención Primaria*, 25(3),181-186.
- Guirao, J.A.G. (2015). Utilidad y tipos de revisión de literatura. *ENE*, 9 (2). <https://dx.doi.org/10.4321/S1988-348X2015000200002>
- Hart, C. (1998). *Doing a Literature Review*. Sage Publications.
- Harvatppoulos, Y., Livan, Y. F. e Sarnin, P.H. (1992). *El arte de la encuesta*. Deusto.
- Hernández, R., Fernández, C. e Baptista, P. (2010). *Metodología de la investigación* (5ª ed.). Mc Graw Hill.
- Manzano, V.G., Rojas, A.J. e Fernández, J.S. (1996). *Manual para encuestadores*. Ariel Practicum.
- Mayan, M. (2001). *An Introduction to Qualitative Methods: A Training Module for Students and Professionals*. Qual Institute Press International Institute for Qualitative Methodology.
- Pae, C.U. (2015). Why Systematic Review rather than Narrative Review? *Psychiatry Investigation* 12 (3), 417-419. <https://doi.org/10.4306/pi.2015.12.3.417>
- Pons, I. (1993). *Cuadernos Metodológicos. Programación de la investigación social, 8*. Centro de Investigaciones Sociológicas

Competencias

Competencias xerais:

- Saber aplicar estes coñecementos na súa actividade profesional e saber desenvolver e defender argumentos sobre os problemas que afectan ao traballo social, facendo uso de dos seus coñecementos sobre realidade social, teorías, modelos e métodos propios científicos.
- Ter capacidade para recoller e interpretar datos relevantes, facer avaliacións e diagnósticos sociais, no ámbito da intervención social, que inclúen unha reflexión sobre temas actuais de natureza social, científica ou ética.
- Ser capaz de transmitir información, ideas, problemas e solucións sobre cuestións relacionadas co traballo social para un especialista e non público especializado
- Desenvolver as habilidades de aprendizaxe necesarias para continuar formación e aprendizaxe no campo do traballo social cun alto grao de autonomía.

Competencias específicas:

- Avaliar as necesidades e as posibles opcións para orientar unha estratexia de intervención.
- Coñecer a realidade social, as teorías sociais e as teorías sobre cultura e diversidade cultural.
- Saber xestionar e ser responsable do seu traballo asignando prioridades, cumprindo as obrigas profesionais e avalía a eficacia do propio programa de traballo.
- Investigar, analizar, avaliar e utilizar o coñecemento actual das boas prácticas de traballo social para revisar e actualizar os seus propios coñecementos sobre os marcos.

Competencias transversais:

- Capacidade de análise e síntese
- Capacidade de organización e planificación
- Capacidade para a comunicación oral e escrita
- Capacidade para aplicar coñecementos informáticos
- Capacidade de xestión da información
- Capacidade de toma de decisións
- Capacidade para traballar en equipo
- Capacidade para as relacións interpersoais
- Capacidade de razoamento crítico
- Capacidade de aprendizaxe autónoma
- Creatividade
- Capacidade de motivación para a calidade

Metodoloxía da ensinanza

As sesións expositivas teñen como finalidade a explicación dos aspectos básicos de cada tema establecido no programa, proporcionando a información necesaria que permita ao alumnado da aprendizaxe autónoma.

A docencia interactiva pretende que o alumnado, individual ou en grupo, desenvolva actividades de participación activa: discusión de casos, traballo con textos ou datos, aplicación de técnicas, destrezas e habilidades a supostos prácticos, entre outros.

A través das titorías se asesora ao alumnado para o desenvolvemento das actividades propostas de realización autónoma polo/a alumno/a, que supoñen un proceso de autoaprendizaxe.

Como aula virtual, para o desenvolvemento da docencia emprégase a web propia do centro, na que cada materia ten o seu espazo propio, ao cal o alumnado accede con chave.

Sistema de avaliación da aprendizaxe

A avaliación da materia realízase mediante a avaliación continua combinada con exame. Poderá realizarse algunha proba eliminatoria de materia.

O exame terá un peso do 40% sobre a cualificación global, polo que o peso da avaliación continua é dun 60%.

CONTIDO DA AVALIACIÓN CONTINUA:

Asistencia a clases expositivas: 1 pto.

Actividades prácticas e informe final da investigación: 5 ptos.

É necesario acadar o apto no exame para poder sumar a puntuación da avaliación continua.

Na Guía docente especificarase o contido e a puntuación correspondente a cada unha das tarefas, prácticos e traballos da avaliación continua, que será entregada ao comezo das clases.

O prazo e as causas polas que se pode xustificar as faltas de asistencia son as establecidas na Normativa de asistencia a clase nos ensinados adaptados ao Espazo Europeo de Educación Superior (Acordo do Consello de Goberno dá USC do 25 de marzo de 2010).

El alumnado que teña xustificada as faltas de asistencia, terá que contactar coa/o docente da materia a través do correo electrónico, para establecer a tarefa compensatoria, no caso de que proceda a realización dunha actividade puntuable, nun prazo máximo de 5 días hábiles desde a data de publicación da xustificación das faltas.

A puntuación obtida nas actividades de avaliación continua pódese conservar para cursos posteriores (variando a puntuación no caso de existir modificacións no número ou tipo de exercicio). O alumnado que non supere a materia, e queira conservar a puntuación obtida, debe solicitalo ao/á docente da materia, ao comezo do cuadrimestre, por correo electrónico.

Poderán darse cambios, sempre beneficiosos para a aprendizaxe do alumnado, na avaliación continua, a condición de que se chegue a acordos entre o/a profesorado docente e o alumnado.

DISPENSA DE ASISTENCIA:

O alumnado que xustifique a imposibilidade de asistir ás clases interactivas, e teña concedida a dispensa de asistencia, poderá compensar as faltas de asistencia coa realización das tarefas, prácticos ou traballos establecidos. Unha vez publicada a concesión da dispensa, o/a alumno/a ten un prazo de 5 días hábiles, para contactar co/a docente da materia, a través do correo electrónico (ver tarefas por dispensa de asistencia no espazo web da materia).

PLAXIO E USO INDEBIDO DAS TECNOLOXÍAS:

“Para os casos de realización fraudulenta de exercicios ou probas será de aplicación o recollido na Normativa de avaliación do rendemento académico dos estudantes e de revisión de cualificacións”.

Tempo de estudo e traballo persoal

Estudio autónomo: 40 horas.

Exercicios: 25 horas.

Lectura de textos: 10 horas.

Elaboración de traballos, visualización de material: 20 horas.

Outras tarefas propostas: 4 horas.

Total: 99 horas.

Recomendacións para o estudo da materia

Para el desenvolvemento do proceso de investigación é necesario partir dos coñecementos teóricos e técnicos que se imparten nas aulas expositivas e interactivas nas materias de Investigación e Diagnóstico en Traballo e Metodoloxía da Investigación Social

Observacións

Respecto á bibliografía recomendase tamén consultar a que se presenta na Guía da materia, posto que é máis completa que a que se inclúe neste programa pola limitación de espazo.